

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในสมัยของพระพุทธเจ้าเป็นการศึกษาหลักธรรมอันเป็นคำสอนของพุทธศาสนาที่รวมเรียกว่า “พระธรรมวินัย” หากนำมาจัดเป็นประเภทแล้ว ท่านแยกไว้ถึง ๙ ประเภท เรียกว่า “นวัคสัตถุศาสตร์”^๑ ได้แก่ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาลา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาดก อัပ္ภุตธรรม และเวทลลสะซึ่งในเวลาที่ผ่านมานั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมได้แบ่งเป็น ๓ ส่วน เช่น การศึกษาภาคพระปริยัติเป็นการศึกษาเล่าเรียนตำราแบบทรงจำเรียกว่าคัมภีร์ การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นการลงมือภาคสนามปฏิบัติจริงตามอริยมรรคมีองค์ ๘ เรียกว่าวิปัสสนาธุระ สุดท้ายคือการศึกษาภาคปฏิบัติเป็นมรรคผลที่ได้จากการศึกษาตำราและการปฏิบัติจริงนอกจากนั้น กระบวนการศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องมีการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาเพื่อหาแนวทางออกที่ดีและเหมาะสมกับการศึกษาของพระสงฆ์ ฉะนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คือการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย โดยเฉพาะหมายเอาพระบาลีคือพระไตรปิฎก มีความสำคัญอย่างมากต่อการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ไม่ได้ทรงตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ชาวพุทธได้รู้กันว่า พระธรรมวินัยนั้นแหละเป็นพระศาสดาแทนพระองค์ ชาวพุทธจำนวนมากถึงกับจำพุทธพจน์ภาษาบาลีได้ว่า โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโยจ เทสิโต ปญญโตโต โส โว มมจฺเจเน สตถาติ แปลว่า ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยกาลที่เราล่วงลับไป นี่คือนิพพานที่พระองค์ตรัสไว้ก่อนจะปรินิพพาน พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระพุทธเจ้าและเป็นตัวแทนพระพุทธศาสนา พระธรรมวินัยนี้ก็ประมวลอยู่ในพระไตรปิฎกเมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้จึงเท่ากับดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วย ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตกาลฉะนั้น ภาษาบาลี เป็นภาษาที่ใช้จารึกคำสอนในพระพุทธศาสนามีบทวิเคราะห์ว่า พุทธวจนนำเลตตีติ ปาลี (ภาษา) อันว่าภาษาใด ย่อมรักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะเพราะเหตุนี้

^๑แก้ว ขิดตะขบ, *รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒),

อันว่าภาษานั้น ชื่อว่า บาลีฯ แปลว่า ภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะพระพุทธเจ้าทรงวางแผนการศึกษาปริยัติธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน เมื่อการปริยัติธรรมและการปฏิบัติดำเนินไปควบคู่กันย่อมได้รับผลปฏิเวธธรรมอย่างแน่นอน ผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่า เป็นองค์ความรู้ที่ดียิ่งในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นพุทธศาสนทายาทจึงกำหนดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรเพื่อการพัฒนาแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนาการศึกษาตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ภาษาบาลี เป็นภาษาพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงใช้ภาษาบาลีเป็นภาษาในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนตลอดพระชนม์ชีพ และในคราวสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัยหลังจากพุทธปรินิพพาน พระอรหันตสาวกก็ใช้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ประมวลคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ เรียกว่า พระไตรปิฎก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นการศึกษาค้นคว้าพระพุทธพจน์ และเข้าใจคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ที่ถูกจารึกไว้เป็นภาษาบาลี ซึ่งพระอัครสาวกได้รวบรวมไว้เป็นคัมภีร์พระไตรปิฎก ปัจจุบันการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย มหาเถรสมาคมจึงได้มีมติให้ความเห็นชอบในการปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยค โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สอบ ๒ ครั้ง ภายใน ๑ ปี เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๗ เป็นต้นมา คือสอบครั้งแรกเป็นการสอบตามปกติ ส่วนในการสอบครั้งที่ ๒ จะเป็นการสอบซ่อม สำหรับนักเรียนที่สอบผ่านได้แล้ว ๑ วิชา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรได้สำเร็จในการศึกษามากขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการทุนเล่าเรียนหลวงพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสำหรับพระสงฆ์ไทย โดยได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนเริ่มแรก และทรงรับเป็นนายกกิตติมศักดิ์ของโครงการทุนเล่าเรียนหลวงพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้พระภิกษุสามเณรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประพฤติปฏิบัติดี รักษาศีลให้ดี ดำรงพระพุทธศาสนา เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถสืบต่อไป^๒

เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาบาลี และบทบาทภาระหน้าที่ของครูที่ต้องให้การศึกษอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นผู้มีความรู้และเป็นคนดี เพราะภาษาบาลีนี้เกี่ยวเนื่องกับคำสอนของพระพุทธเจ้าคือ พระสัทธรรม ได้แก่ ปรีชาญาณ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เมื่อมีการศึกษาเล่าเรียนปรีชาญาณซึ่งเป็นรากแก้วของ

^๒สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์, “สัมโมทนียกถา ในงานประธานเปรียญธรรม”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/edu/๒๒๗๘๒๑> [๑๒ ก.ค. ๒๕๕๖].

พระพุทธศาสนาแล้ว ปฏิบัติก็มี เมื่อมีปฏิบัติ ปฏิบัติก็เกิด ฉะนั้น การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แผนกภาษาบาลีนั้น จึงมีความสำคัญมากต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมของฝ่ายเถรวาท และการศึกษาภาษาบาลีเป็นการฝึกฝนพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีกาย วาจา และจิตใจสงบเรียบร้อย สุขุมละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นไปตามความมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติตามความในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ต้องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๗

การบริหารจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และกฎระเบียบคำสั่งและข้อบังคับของกรรมการมหาเถรสมาคมคณะสงฆ์ กระทรวงศึกษาธิการและกรมการศาสนาโดยมีกรรมการมหาเถรสมาคมองค์การสูงสุดของคณะสงฆ์ สถานการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศาสนาระยะที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ แม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาคเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารตามลำดับ ปัจจุบันนี้ ปัจจัยการบริหารการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามีอยู่ ๔ ประเภท คือ (๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (๓) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญและ (๔) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง^๘ ดังนั้น เมื่อมีการจัดการศึกษาเกิดขึ้นคณะสงฆ์จะอย่างไรจึงจะมีปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเป็นการศึกษาดั้งเดิมที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบันมีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์มีผลของการศึกษา เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่งและถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมาย

^๗สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานสรุปการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ ๔ ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานผลการจัดการศึกษา, ๒๕๔๖), IV.

^๘กรมการศาสนา, ข้อมูลจากการตรวจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะภาค ๔ ประจำปี ๒๕๓๘, ในเอกสารการประชุมสัมมนาเจ้าคณะภาค, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

เพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาเพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลีและการรักษาต้นฉบับเดิม ซึ่งเป็นภาษาบาลีเพื่อป้องกันพระพุทธรูปพจน์มิให้คลาดเคลื่อนที่รู้กันว่าพระสัทธรรมบัญญัติ ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีความรู้ในสังคมได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยคพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาติถวายให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกเสด็จประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม ๓ ประโยค ประทานพัดเปรียญและประกาศนียบัตรตามเวลาและสถานที่อันสมควร พระภิกษุที่สอบเปรียญธรรม ๓ ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้ว จะได้รับพระบรมราชานุญาติให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำว่า ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัวและนามสกุลได้นับว่าเป็นเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลี เป็นพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ ทรงจัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนตามกำลังสติปัญญา สืบเนื่องเป็นพระราชกรณียกิจมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงในปัจจุบันแต่ในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างเป็นระบบ โดยแม่กองบาลีสนามหลวงรับผิดชอบดูแลโดยภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาลสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยคู่กับสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง เป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล หน้าที่หลักคือ ดูแลรับผิดชอบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีระดับชาติ และกำหนดเปลี่ยนแปลงการใช้คัมภีร์เรียนในหลักสูตรเปรียญธรรม ๑-๙ ให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของแต่ละประโยค รวมทั้งการจัดสอบประเมินผลการศึกษาบาลีระดับชาติ โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้รับสนองงานภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลี ในระยะ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงไม่บ่อยครั้งนัก แต่ครั้งก็เปลี่ยนไม่มาก ที่เห็นเด่นชัดคือ เปลี่ยนการแบ่งชั้นเรียนจาก ๓ ระดับ (บาเรียนตรี บาเรียนโท บาเรียนเอก) เป็น ๘ ระดับ คือ ประโยค ๑-๒-๓ ป.ธ. ๓-๔ และเปลี่ยนตำราเรียนจากพระไตรปิฎกมาเป็นคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา ซึ่งเป็นคัมภีร์ชั้นรองแทนในสมัยรัชกาลที่ ๒ เปลี่ยนระบบการสอบปากเปล่ามาเป็นสอบข้อเขียนใน พ.ศ. ๒๔๕๖ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ประกาศเกณฑ์การตรวจบาลีสนามหลวง พ.ศ. ๒๔๗๘ พ.ศ. ๒๔๘๗ พ.ศ. ๒๔๙๐ และแบ่งชั้นหลักสูตรประโยค ๑-๒-๓ ออกเป็น ๒ ชั้นคือ ประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๓ ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสุดท้าย

หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อันมี ๘ ระดับ ได้แก่ ประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘-๙ หลักสูตรทั้ง ๔ ประเภทสามารถจำแนกได้เป็น ๒ กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มหลักสูตรที่ศึกษาเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพและสัมฤทธิ์ผลของการศึกษาพระปริยัติธรรม กลับได้รับผลเป็นที่ยังไม่น่าพอใจนัก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีถูกมองว่ามีคุณค่าน้อยลงกว่าในอดีต ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องไม่ได้มองเห็นความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยแห่งการศึกษาใหม่ การบริหารเน้นแบบรวมศูนย์ในลักษณะแนวดิ่งทำให้การศึกษาไม่ทั่วถึงไปยังส่วนภูมิภาคที่ห่างไกล การศึกษาในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญฝ่ายผู้รับการศึกษาขาดความทุ่มเทและไม่มีใจรักในการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างแท้จริง และคุณค่าของพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในทัศนคติของผู้เรียนเกือบไม่มีเลย ส่วนใหญ่เรียนเพราะอยู่ในสถานการณ์บังคับจากผู้ปกครอง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คุณภาพของการศึกษาเมื่อเทียบกับอดีตถูกมองว่าด้อยลงไป ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเรียนบาลีน้อยลง ส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจและเป้าหมายทางการศึกษาที่ชัดเจน^๕

แม้ว่าจะมีสถิติจำนวนนักเรียนส่งข้อสอบสูงขึ้นทุกปีก็ตาม แต่กลับขาดสอบเป็นจำนวนมาก และโดยเฉพาะจำนวนผู้ที่สอบได้ยังมีสัดส่วนน้อยลงไปอีก ดังตารางเปรียบเทียบนี้

ตารางที่ ๑.๑ บัญชีแสดงผลการสอบประโยคบาลีสนาทมหลวง พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗^๖

พ.ศ.	จำนวนนักเรียน					
	ส่งเข้าสอบ	ขาดสอบ	คงสอบ	สอบได้	สอบตก	ร้อยละที่สอบได้
๒๕๕๔	๓๕,๕๔๖	๑๒,๙๑๕	๒๒,๖๓๑	๓,๐๒๖	๑๙,๖๐๕	๑๓.๓๗
๒๕๕๕	๓๔,๙๙๔	๑๓,๑๑๙	๒๑,๘๗๕	๓,๖๙๓	๑๘,๑๘๒	๑๖.๘๘
๒๕๕๖	๓๕,๗๙๐	๑๒,๙๓๗	๒๒,๘๕๓	๓,๔๒๐	๑๙,๔๓๓	๒๒.๔๐
๒๕๕๗	๓๔,๐๔๔	๑๐,๔๙๗	๒๒,๘๖๑	๔,๖๑๐	๑๘,๒๕๑	๒๐.๑๗

ผลของการสอบบาลีสนาทมหลวงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พ.ศ.๒๕๕๗ พบว่า ในการสอบแต่ละปีนั้น นักเรียนขาดสอบ และสอบตกกันเป็นจำนวนมาก โดยจากบัญชีแสดงการสอบบาลีสนาทมหลวง ปี พ.ศ.๒๕๕๗ พบว่า ในการสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น มีผู้สอบได้น้อย จาก

^๕วีรเชษฐชัยวรพล, “สถานภาพการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, วารสารศาสนาและวัฒนธรรม ๒๕๕๐, หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^๖สำนักงานแม่กองบาลีสนาทมหลวง, เรื่องสอบบาลี ครั้งที่ ๒ ของ สนาทมหลวงแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร: อาทร, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙๕.

ยอดจำนวนนักเรียนผู้ขอเข้าสอบ และมีนักเรียนขาดสอบจำนวนมาก หากเป็นเช่นนี้ต่อไป พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาคงจะหมดลงเรื่อยๆ และทำให้ขาดบุคลากรของศาสนาที่จะทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรม เพื่อความสันติสุขของประชาชนและสังคม อันจะส่งผลให้พุทธศาสนาเสื่อมสลายหายไปในที่สุด ทำให้น่าเป็นห่วงถึงการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีว่าทำไมจึงเป็นเช่นนี้หรือเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้บริหารสำนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษา ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาด้านการบริหาร การศึกษาอย่างเพียงพอ ไม่มีการวางแผน ไม่มีการวินิจฉัยสั่งการ และการติดตามประเมินผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านครูสอน

พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นระบบ “พี่สอนน้อง” ยังขาดความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ขาดทักษะในการสอน ไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้นั้นมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพราะการเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์นั้น จะทำให้นักเรียนผู้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีความรู้ ความเข้าใจพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ดีขึ้น จนทำให้เรียนรู้พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธได้ง่าย ครูจึงควรนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สาเหตุที่สำคัญอีกอย่างคือการบริหารจัดการหรือการดำเนินการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นอำนาจและภาระรับผิดชอบสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนโดยตรง^๗

สภาพปัญหาการปฏิบัติงานของครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในปัจจุบันนี้มีปัญหา เช่นปัญหาด้านหลักสูตร คือ เนื้อหาของหลักสูตร มีมากเกินไป ขาดการแก้ไขปรับปรุง และไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดครูเข้าสอน ยังไม่เป็นระบบและได้มาตรฐานขาดแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจน และการสอนขาดความยืดหยุ่น ปัญหาอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน คือ สื่อที่ทันสมัยมีไม่เพียงพอ สื่อที่มีอยู่ขาดคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาอุปสรรคด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีน้อยเกินไป ขาดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมา ปัญหาอุปสรรคด้านการวัดผลและประเมินผล คือ เวลาในการเตรียมตัวเพื่อวัดผลประจำเดือนน้อยเกินไป การวัดผลเน้นความจำเป็นหลัก และขาดการบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบจึงทำให้สถิติจำนวนนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สอบตกเป็นจำนวนมากนี้เป็นปัญหาที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มานานแล้ว ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา เพราะพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถที่จะสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาคงจะหมดลงเรื่อยๆ และทำให้ขาดบุคลากรทางศาสนาที่จะทำหน้าที่สอนหลักธรรม

^๗พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว, “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร”, *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

จนเกิดความสันติสุขของประชาชนและสังคม อันจะส่งผลให้พุทธศาสนาเสื่อมสลายหายไปในที่สุดการคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้^๕

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้านหลักสูตร คือหลักสูตรเก่าแก่ ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากยึดระบบเดิมไม่ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไป สังคมจะเปลี่ยนไปแค่ไหน แต่การศึกษาคณะสงฆ์ก็ยังยึดขนบธรรมเนียมเก่าๆ คือเป็นการศึกษาตามอรรถาจารย์ โดยผู้บริหารการศึกษามองว่า การปรับหลักสูตรจะทำให้มาตรฐานลดลง และเชื่อว่าที่ผ่านมาไม่มีข้อบกพร่องปัญหาครูผู้สอน ขาดการบำรุงขวัญหรือกำลังใจจากคณะสงฆ์เนื่องจากยึดจารีตเดิมตั้งแต่อดีต เมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้วว่า การศึกษาเป็นเรื่องของแต่ละวัดแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการสอน คณะสงฆ์รับผิดชอบเฉพาะการสอบและการวัด ไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาปัญหาผู้เรียน ก่อนปี ๒๕๐๕ การศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นที่นิยมในกลุ่มประชาชนภาคอีสาน ภายหลังวัดได้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญขึ้น ซึ่งง่ายกว่าและมีทางเลือกในการศึกษาต่อมากกว่าในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงทรุดลงตามลำดับ ปัญหางบประมาณ งบประมาณโดยทั่วไปได้รับจากกรมการศาสนา แต่เงินอุดหนุนดังกล่าวมีขั้นตอนการเบิกจ่ายอย่างล่าช้า และเป็นปัญหาต่อเนื่องจากตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๔๒ และไม่เคยได้รับการแก้ไขในหลาย ๆ จังหวัด บางแห่งล่าช้าไปกว่า ๖ เดือน หรือบางแห่งไม่ได้รับเงินสนับสนุนเลยปัญหาการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะตามเกิด ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครูแต่ละคนที่ได้รับการถ่ายทอดมา การเรียนการสอนยังยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลางและตำราเป็นหลัก การวัดผลใช้แบบอัตนัยเป็นหลักปัญหาด้านการบริหารจัดการ สำนักเรียนต่างๆ ขาดการติดตามและวางแผนการประเมินผล คณะสงฆ์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ให้ความสนใจการศึกษาแผนกนี้น้อยลง และผลักดันความรับผิดชอบให้เป็นหน้าที่ของมหาเถรสมาคมที่จะหาวิธีแก้ไขปัญหานี้ต่อไป การจัดการเรียนการสอนเป็นลักษณะตรงกับทรุด

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูง ที่คณะสงฆ์ยอมรับโดยสมบูรณ์ว่า เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยส่วนรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามามีเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของ

^๕พระมหาธีรสุข ธรรมสาโร (อุบ.ชย), การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษานักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร, **ปริยญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

สำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนั้น บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยค ไม่มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัย และไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจนเป็นต้น^๔

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จากความเป็นมาและความสำคัญในสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจเพื่อทำการศึกษาว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในคณะสงฆ์ในจังหวัดกระบี่เป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ข้อเสนอแนะที่มีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ ด้วยเหตุนี้ จึงได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาบาลีในคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีและ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ซึ่งข้อสรุปผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีประโยชน์ต่อองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จะได้รูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารงานคณะสงฆ์แผนกบาลี ให้มีประสิทธิภาพต่อองค์กรดียิ่งขึ้นไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่มีอะไรบ้าง

^๔พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง), *รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการ, ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗๙.

๑.๓.๓ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านระยะเวลา ขอบเขตด้านตัวแปร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยเรื่องปัจจัยในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ จะใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องประกอบการศึกษาเรื่อง ปัจจัยในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำแนกออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านหลักสูตร
- ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๕) ด้านการวัดและประเมินผล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล กลุ่มที่ ๒ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส และกลุ่มที่ ๓ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับรองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ จำนวน ๑๒๒ รูป

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วย

เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน^{๑๐} ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๙๒ รูป

๓. กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร (เจ้าสำนักเรียน หรืออาจารย์ใหญ่) จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดกระบี่ จำนวน ๑๐ คน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ ๑๐ รูป

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดกระบี่ คือ ๑) สำนักเรียนวัดแก้วโกรวาราม ๒) สำนักเรียนวัดวัดควนสบาย ๓) สำนักเรียนวัดกระบี่น้อย ๔) สำนักเรียนวัดมหาธาตุวิชรมงคล ๕) สำนักเรียนวัดคลองท่อม ๖) สำนักเรียนวัดราชวังสรรค์ ๗) สำนักเรียนวัดคลองใหญ่ และ ๘) สำนักเรียนวัดพานิชกุล

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

- ๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่
- ๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๕) ด้านการวัดและประเมินผล

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๕๘ – มกราคม ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

^{๑๐}เครชี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, ๑๙๗๐), อ้างใน สมบูรณ์ ตันยะ, วิทยาการวิจัย, (นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๓-๑๐๖.

๑.๕.๕ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งในปัจจุบันต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๕.๖ พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบันต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้

สภาพการจัดการศึกษา หมายถึง องค์ประกอบอันเป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำแนกออกเป็น ๕ ด้าน

ด้านหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ ตามหลักสูตรที่แม่กองบาลีสนามหลวงกำหนด

ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ประกอบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึง สำนักศาสนศึกษาหรือสถานศึกษา ที่วัดได้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนดไว้ให้กับพระสงฆ์สามเณรในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ผลวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่

๑.๗.๒ ได้ผลของการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่

๑.๗.๓ ได้แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ อันเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปประกอบในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้มีประสิทธิภาพและให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๑.๗.๔ สามารถนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาบาลี
ของคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ต่อไป